

Zprávy, informace, oznámení

Informace z posledního zasedání AS UP

Nejdůležitějšími tématy minulého zasedání Akademického senátu UP (20. 1.) byly změny ve Statutu FTK UP, Statut UP a Vnitřní mzdový předpis. Jednání byli přítomni mj. i prorektor prof. K. Lenhart, prorektor pro vědeckobadatelickou činnost, RNDr. J. Tillich, prorektor pro studijní a pedagogické záležitosti a doc. J. Schulz, prorektor pro organizaci a rozvoj.

Zástupci FTK UP předložili písemnou žádost o schválení změn a dodatků ke Statutu FTK UP a Organizačnímu řádu FTK UP, a to v návaznosti na zřízení Akademik centra (viz str. 2) a Profesně poradenského centra. Jak sdělil Mgr. M. Malacka, legislativní komise doporučila AS UP navržené změny v dokumentech FTK UP schválit. **AS UP navržené změny v dokumentech FTK UP schválil.**

Mgr. M. Malacka informoval přítomné také o stanovisku legislativní komise týkajícího se Statutu UP. Po akceptování všech změn jak ze strany senátorů, tak ze strany Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy ČR, doporučila legislativní komise Statut UP schválit. **AS UP schválil Statut UP včetně jeho příloh a navržených změn.**

Po dalších úpravách obdrželi senátoři Vnitřní mzdový předpis (verzi č. 9). Úpravy v této verzi již obsažené se týkaly hlavně rozšíření počtu tarifních tříd (původně navržených 12 bylo změněno na 13, přičemž třináctá tarifní třída

se týká profesorů s praxí nad dvacet let). Zvyšoval se také počet stupňů, a to z 5 na 7. V této souvislosti informoval RNDr. L. Bank o stanovisku ekonomické komise, která Vnitřní mzdový předpis UP doporučila schválit. **AS UP schválil Vnitřní mzdový předpis UP (mzdy budou počítány podle nového mzdového předpisu od 1. března).** Konečná verze Katalogu funkcí a profesí, která k Vnitřnímu mzdovému předpisu neodmyslitelně patří, bude na programu jednání zřejmě 3. února. Na příštím zasedání AS UP (3. 2.) se bude také jednat o Studijním azkušební řádu UP.

M. Poláková

Akademik centrum FTK UP nabízí

Rodiče a děti na horách (určeno pro rodiče a děti ve věku do 6 let)

Termín:

A – 27. 2. – 6. 3. Penzion RELAXA – Žďárský potok u Rýmařova
B – 6. 3. – 13. 3.

Program

– pod odborným vedením učitelů a studentů FTK UP;

– je připraven tak, aby část dne měli dospělí i děti sami pro sebe;

– bude probíhat jak v přírodě (můžete lyžovat, běžkovat pod vedením svého učitele, hrát hry na sněhu), tak i v teple budovy (aerobik, kondiční posilování, hry, masáže);

– zájemci se mohou zúčastnit výjezdu na bazén a do sauny (není v ceně).

Cena:

rodič 2 660 Kč,

dítě 2 065 Kč.

Jarní prázdniny – Horní údolí (určeno pro děti ve věku 6–15 let)

Termín: 27. 2. – 6. 3.

Program: lyžování, saunování, hry, soutěže, malování, karneval.

Cena:

děti do 9 let včetně 2 100 Kč,

děti od 10 let 2 350 Kč.

Lyžařská škola pro děti – Karlov, Praděd (určeno pro děti od 5 do 15 let)

Termíny:

A – soboty 9. 1. * 16. 1. * 23. 1. * 30. 1.

B – neděle 10. 1. * 17. 1. * 24. 1. * 31. 1.

C – soboty 6. 2. * 13. 2. * 20. 2. * 27. 2.

D – neděle 7. 2. * 14. 2. * 21. 2. * 28. 2.

E – soboty 6. 3. * 13. 3. * 20. 3. * 27. 3.

F – neděle 7. 3. * 14. 3. * 21. 3. * 28. 3.

Program:

– výuka lyžování pod vedením instruktorů (studentů TV – FTK UP);

– soutěže, hrátky na sněhu, netradiční náčiní a pomůcky;

– závěrečný karneval, závody o ceny, spousta legrace.

Cena:

Karlov – 790 Kč

Praděd – 890 Kč

(V ceně je zahrnuta výuka lyžování, doprava, materiál, doprovodný program.)

Sleva pro sourozence 5%.

Informace a přihlášky: Mgr. Hana Vyroubalová, Akademik centrum FTK UP – sekce pohybových aktivit, tř. Míru 115, Olomouc 771 11, tel: 068/5423 091, 5412 382.

–red–

Stručně

V Galerii Zbrojnice IC UP se 28. 1. uskutečnil seminář SilverPlatter – informace pro vědu a techniku. Přítomní se seznámili s nejnovějšími produkty firmy SilverPlatter Information, která je jednou z vedoucích firem poskytujících přístup ke světovým informačním zdrojům prostřednictvím internetu, lokálních sítí a na CD-ROM. Tyto informační zdroje pokrývají prakticky všechny akademické obory.

Ze zasedání Kolegia rektora UP

Ve čtvrtek 21. 1. 1999 se na svém zasedání sešlo Kolegium rektora UP. V úvodu jednání podal prorektor UP prof. K. Lenhart informace o obsahové přípravě webové stránky prorektorátu pro vědeckobadatelickou činnost. Podle jeho sdělení by tato stránka měla obsahovat složení VR UP a usnesení z jejich jednotlivých jednání, výčet výzkumných záměrů univerzity, seznam akreditovaných oborů a doktorandských studijních programů, dále informace o grantech (včetně konkrétních výstupů) a grantových agenturách, oznámení o zahájení habilitačních a profesorských řízení, statut fischerovských přednášek a přehled jednotlivých přednášejících, výčet čestných doktorátů, které UP od r. 1990 udělila, a také aktuální informace, oznámení, dotazy a odpovědi.

K otázce institucionalizace poradenství pro zdravotně postižené studenty uvedl prorektor J. Tillich, že oddělení celouniverzitních aktivit UP vypracovává statut poradenského centra pro pomoc zdravotně postiženým studentům.

Další informace se týkaly stavu implementace zákona o vysokých školách, které podal rektor UP, prorektor J. Schulz a kvestor UP.

Dále se Kolegium rektora UP zabývalo otázkami zavádění studentských průkazů a karet a akreditací habilitačních a profesorských řízení.

Kolegium rektora UP vzalo na vědomí roční zprávu o stavu a zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a požární ochrany na UP za rok 1998 včetně plánu kontrol v roce 1999.

Rektor UP informoval o předběžné dohodě o složení Správní rady UP, kterou by mělo tvořit 12 členů, z nichž čtyři navrhuje státní správa a zbývajících osm navrholo vedení univerzity – jedná se o poslance MUDr. I. Lange- ra, ing. T. Kvapila, primátora Olomouce M. Tesaříka, arcibiskupa olomouckého Mons. J. Graubnera, předsedu Vrchního soudu v Olomouci JUDr. J. Holubce, dr. Drozdu, ing. Strnada a ing. Kovalčíka. Správní radu UP by měl jmenovat ministr školství do konce ledna 1999.

Dále rektor UP informoval o pokračování výstavby kolejí v Neředíně, na niž byly získány finanční prostředky ve výši 50 mil. Kč.

K návštěvě evaluační komise CRE podala informace prorektorka UP doc. L. Hornová (viz také *Na aktuální téma*, str. 4).

Rektor UP informoval o práci na studii *Strategie rozvoje regionu*, na které se angažují některé fakulty UP, a vyzval ke zvážení dalších aktivit v rámci rozvoje regionu.

–mav–

Pozvánka na výstavu

Galerie Caesar Olomouc zve na zahájení výstav *Pavel Herynek – rotokaligrafie a cirkulární kresby*. Vernisáž, která se uskuteční 2. února v 18.00 hod., uvede J. Valoch. V programu vystoupí saxofonový kvartet Sax-appeal a P. Konečný s reverii básnických textů H. Arpa v překladu L. Kundery. Výstava potrvá do 28. 2.

–red–

Jen několik řádků

Bílá místa v černých dírách

Přestože se výzva předsedů AS fakult UP neobrácí přímo na mne, odvažuji se přesto reagovat – jako řadový člen akademické obce a občan ČR. Jde o malou poznámku na okraj tématu.

To, co znepokojilo předsedy akademických senátů, není než jeden z důsledků zákonodárné vřavy naší doby. Změny se číní často jenom proto, aby bylo dále co měnit. Jen máločemu se dostává času na to, aby bylo zažito, stráveno a kvalifikovaně zhodnoceno. Legislativa se tvoří v chvatu, který už nammoze přesahuje fyzické a fyziologické parametry zúčastněných subjektů. Důsledkem toho je nutně povrchnost jako základní charakteristika naší práce.

Uvedu malý příklad, který se mne blíže dotýká.

Uspěchanost, nedůslednost a popřevratová náivita vedly před téměř deseti lety ke zrušení akademických titulů RNDr., PhDr. a JUDr. Nový vysokoškolský zákon je uvádí do života zpět – a my pracně hledáme, jak vymezit jejich místo v prostoru požadavků na rigorózní zkoušky a rigorózní práce. Nedovedu odhadnout, kolik času se v blízké budoucnosti stráví jednáními, úvahami, organizováním, než se předpokládaná řízení budou moci alespoň jakž takž rozběhnout. Bude v tom nepochybně mnoho zmatků, zplodí se řada nedůsledností, křivd a vůbec akademických zmetků. Než zase někoho mocí pověřeného napadne zanechat po sobě pomníček další reorganizace.

Působí to dojem, že my, Češi, nesnášíme tradici. Naše neposedné zadky ponoukají naše byrokraticky talentované mozky přestavovat, reorganizovat, transformovat. Do černých děr řízení společnosti se házejí neměřitelná kvanta kapacit a zdrojů, lidských i materiálních, které mohly být využity rozumným způsobem a které určitě budou jinde chybět.

Někdo tomu říká reforma, jiný revoluce. Podle mne je to především neschopnost udržet ve věcech pořádek.

S. Komenda

Zprávy, informace, oznámení

Rektor Vysoké školy chemicko-technologické v Praze vyhláší

přijímací řízení

pro školní rok 1999–2000

do následujících doktorských studijních programů ve smyslu § 49 odst. 5 a § 98 odst. 1c) zákona 111/1998 Sb. uskutečňovaných na fakultách VŠCHT Praha:

Fakulta chemické technologie

Anorganická chemie
Anorganická technologie
Makromolekulární chemie
Organická chemie
Organická technologie
Fyzikální metalurgie a mezní stavy materiálů
Chemická metalurgie
Chemie a technologie anorganických materiálů
Technologie makromolekulárních látek
Materiálové inženýrství

Fakulta technologie ochrany prostředí

Aplikovaná a krajinná ekologie
Chemické a energetické zpracování paliv
Energetika v chemicko-technologických procesech

Fakulta potravinářské a biochemické technologie

Biochemie
Biotechnologie
Mikrobiologie
Chemie a analýza potravin
Technologie potravin
Chemie přírodních látek

Fakulta chemicko-inženýrská

Analytická chemie
Fyzikální chemie
Chemické inženýrství
Měřicí technika
Technická kybernetika
Řízení a ekonomika podniku

Všechny doktorské studijní programy jsou uskutečňovány formou prezenční, distanční nebo kombinací prezenční a distanční formy.

Standardní doba studia u všech doktorských studijních programů je tři roky.

Žádosti doložené životopisem, doklady o dosaženém vzdělání a dosavadní praxi, soupisem publikovaných prací a ostatních výsledků odborné činnosti, podávejte nejpozději do **19. 3. 1999** na děkanáty příslušných fakult, Technická 5, 166 28 Praha 6.

-red-

Semináře na CMTF UP

Cyrlometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého je spoluorganizátorem seminářů k životním výročí *kardinála Františka Tomáška* (30. 6.), *doc. dr. Cyrila Stejskala* (8. 9.), *prof. dr. P. M. Habáně* (11. 9.) a *prof. dr. J. L. Fischera* (3. 11). Semináře inicioval a koordinuje doc. J. Musil.

Aktivní účast pedagogů a posluchačů Univerzity Palackého na těchto seminářích je vítána, ohlašte ji a osobně projednejte s doc. J. Musilem **do konce února**.

Příspěvky do sborníků jsou přijímány na disketě (Word), nejpozději však do konce dubna.

-red-

Pozvánka**na 5. reprezentační ples PřF UP**

dne 13. února 1999 od 19.00–02.00 hod. v Národním domě.

K tanci a poslechu hraje skupina BOLERO. Vstupné: 100 Kč s místenkou, 80 Kč bez místenky. Předprodej: Děkanát PřF UP (tř. Svobody), kolej Šmeralova 416 (všechny vstupenky jsou slosovateľné v tombole).

-red-

Informace právního oddělení UP

Od 1. 1. 1995 zveřejňovalo právní oddělení UP v Žurnálu UP a Gopheru UP obecně platné právní předpisy vztahující se k činnosti UP. Zmíněné přehledy byly vydávány vždy za čtvrtletí daného kalendářního roku podle chronologie vydávání jednotlivých předpisů. V průběhu času došlo k mnoha novelizacím a derogacím takto zveřejněných předpisů, a proto připravilo právní oddělení aktualizovaný přehled. V první části tohoto přehledu jsou uvedeny platné právní předpisy, jejichž novelizace byly zveřejněny ve zmíněných přehledech, včetně počtu novelizací a identifikace poslední novelizace. V části druhé jsou uváděny ostatní obecně platné právní předpisy vydané v letech 1995–98, které nebyly do 31. 12. 1998 novelizovány. Tato informace bude nadále čtvrtletně aktualizována, čímž se postupně vytvoří úplný systém obecně platných právních předpisů vztahujících se k činnosti UP.

Aktualizovaný systém obecně platných právních předpisů vztahujících se k činnosti UP bude nově dostupný na internetu na adrese <http://www.upol.cz> v hlavním menu pod heslem *předpisy a normy*, a to nejpozději do 15. 2. 1999.

Přípomínky a podněty směřující ke zdokonalení tohoto přehledu je možno zaslat elektronickou poštou na adresu antonu@risc.upol.cz.

JUDr. L. Antonů, vedoucí právního oddělení UP

Pokroky v hemato-onkologii

Tak bychom mohli nazvat obsah *Lékařských listů* (přílohy Zdravotnických novin) z 11. 12. 1998, protože přináší pět obsáhlých a bohatě dokumentovaných článků prof. K. Indráka a jeho šesti spolupracovníků z Hemato-onkologické kliniky LF UP a FN Olomouc. Pojednávají o diagnostice a léčbě nádorových onemocnění krevního systému a popisují nový závažný druh lymfomu. Největší pokrok přinesly metody molekulární biologie a imunologie v této oblasti.

Medicína v ČR i přes různá úskalí minulých let a částečnou izolaci od západního světa za pokrokem příliš nezaostávala a v tomto desetiletí vše rychle dohání. Svědčí o tom dva údaje: počet transplantací krevtovorných kmenových buněk v Evropě v r. 1996 celkem 14 424, počet transplantací v ČR za rok 1997 celkem 392, a to v jedenácti centrech, z nich v Olomouci u prof. Indráka 21.

Profesury**Lékařská fakulta UP**

Ve čtvrtek 4. 2. 1999 se na zasedání Vědecké rady LF UP uskuteční následující profesorská řízení.

Od 10.00 hod. proběhne jmenovací řízení **doc. MUDr. Jindřicha Macháčka, CSC.**, přednosty Onkologické kliniky LF UP, **v oboru radiologie** s předáškou na téma *Problematika karcinomu prsu ke konci dvacátého století*.

V 11.00 hod. začne profesorské řízení **doc. MUDr. Jiřího Ehrmanna, CSC.**, docenta II. interní kliniky LF UP, **v oboru vnitřní nemoci**, který uvede přednášku na téma *Lze dohlédnout konce abecedy u virových hepatitid?*

Jmenovací řízení profesorem se uskuteční v posluchárně Neurologické kliniky LF, I. P. Pavlova 6, Olomouc.

-lf-

Poplatky spojené se studiem v příštím školním roce

Podle § 58 odst. (2) zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách) vyhlásilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR **základ pro stanovení poplatků spojených se studiem ve výši 2 554 Kč.**

Podle informací rektora UP prof. L. Dvořáka je tato částka odvozena od průměrné výše státního příspěvku na jednoho studenta ze státního rozpočtu veřejným vysokým školám v kalendářním roce.

Pro olomouckou univerzitu budou po schválení Statutu UP od příštího školního roku platit následující poplatky:

- za přijímací zkoušky poplatek cca 450,- Kč;
- za prodloužení standardní délky studia nad 1 rok cca 2000,- Kč měsíčně, za další rok cca 8000,- Kč měsíčně;
- za studium dvou studijních programů současně cca 2000,- Kč ročně. Výnosy z poplatků za přijímací zkoušky budou převedeny do rozpočtu fakulty, příjmy z ostatních druhů poplatků se stanou součástí stipendijního fondu fakulty.

Jak rektor UP zdůraznil, stanovení výše poplatků se pohybuje na jejich horní hranici a umožňuje v individuálních případech jejich snížení či odložení, případně i prominutí.

-mav-

Čtenáře může zajímat, že výše jmenovaná klinika zahájila transplantační provoz v roce 1977 a pracovní tým tvoří asi sto zdravotnických pracovníků různých kategorií. Disponuje nejmodernější přístrojovou technikou, ročně je zde hospitalizováno na tisíc pacientů, vyšetřeno asi 10 000 nemocných a v laboratořích provedeno kolem 300 000 rutinních i vysoce specializovaných vyšetření. Účastní se mezinárodních klinických studií a spolupracuje s řadou zahraničních pracovišť. O tom a o výsledcích vědeckého výzkumu této kliniky přinese zprávu v některém z příštích čísel Žurnálu UP.

-mh-

Jednodenní lyžařské zájezdy

Akademik centrum FTK UP (Sekce TV a sportu) pořádá pro studenty a zaměstnance UP jednodenní lyžařské zájezdy v těchto termínech:

19. 2. 1999	5. 3. 1999	16. 4. 1999
26. 2. 1999	19. 3. 1999	23. 4. 1999
	26. 3. 1999	

Odjezd vždy v 7.00 hod. od Domu mládeže (naproti kolejím 17. listopadu). Předpokládaný příjezd v 17.00 hod.

Cena zájezdu (doprava) asi 100 Kč (podle počtu přihlášených). Zájemci hlaste se u dr. Orlové nebo sekretářky Z. Vodrážkové na AC FTK – Neředín nejpozději do úterka do 12.00 hod. před zájezdem.

Zaplatit je nutno předem.

Těšíme se na Vaši účast.

-red-

Události

Moravská iniciativa

Alarmující pokles úrovně výuky matematiky a přírodovědných předmětů na našich středních školách, který dokumentovala konference *Aktuální problémy fyzikálního vzdělávání na střední škole* pořádaná v loňském roce na UP (viz Žurnál UP, č. 7, s. 3), pociťují nejen vysoké školy, ale i podnikatelská praxe. Proto Jednota českých matematiků a fyziků ve spolupráci s Rotary klubem v Olomouci zorganizovala 21. ledna setkání zástupců středních škol olomouckého regionu s představiteli VUT v Brně, VŠB-TU v Ostravě, UP v Olomouci a s místními podnikateli o problémech přírodovědného a technického vzdělávání. Garanty setkání byli doc. RNDr. J. Švec, CSc., z HGF-TU v Ostravě a RNDr. Rudolf Bláha, ředitel gymnázia na Čajkovského ulici v Olomouci.

V obsáhlé diskusi vyslovili své názory na potřeby středoškolské přípravy budoucí technické inteligence akademičtí funkcionáři vysokých škol i zástupci technické praxe a k cestám řešení současných problémů se vyjádřili také učitelé středních škol. O stanoviscích MŠMT, které si uvědomuje nutnost neodkladně řešit současný stav, informoval doc. ing. J. Hálek, CSc., z LF UP.

Televize jako novodobá ikona

Tak zněl název rozsáhlé přednášky proslavené během dvou dnů *Akademického týdne I.* pořádaného Katedrou spirituality, mezináboženského dialogu a studii křesťanského východu CMTF UP v týdnu od 25. do 29. 1. 1999. V širokém spektru této zajímavé a „všelidské“ tematiky současnosti hovořil Mgr. M. Müller, pracovník filmového klubu při Centru Aletti (na snímku), který osvětlil fenomén televize z pozic sociologických, filozofických, psychologických, filmových i duchovních. Posluchači shlédli mj. i anglický videodokument o virtuální realitě a její prezentaci západnímu konzumentovi prostřednictvím trenážerů.

T. Jemelka

Výsledkem setkání jsou závěry obsahující určitá doporučení směřovaná jak ke kompetentním orgánům státu, tak do vlastních řad. Účastníci setkání mj. požadují zvýšení hodinové dotace předmětů matematika a fyzika v učebních plánech středních škol, podporují zavedení povinné maturity z matematiky a přírodovědného předmětu, prohloubení kontaktů mezi středními školami, vysokými školami a praxí. Doporučuje se také posílit návaznost výuky fyziky na soudobou techniku a v tomto směru poskytovat učitelům více informací a poznatků, které by bylo možné ve výuce využívat. Výrazně při setkání zaznělo konstatování přítomných podnikatelů, že firmám citelně chybí vysokoškolsky kvalifikovaní technici, zejména projektanti a konstruktéři, zatímco vysoké, ale i střední školy chrlí budoucí klienty úřadů práce.

Jako pokračování této iniciativy moravských středních a vysokých škol účastníci navrhli zorganizovat společný seminář učitelů z obou typů škol, věnovaný prohloubení vztahu výuky a technické praxe. Jednota českých matematiků a fyziků přislíbila, že takto zaměří připravované akce. První příležitostí k reflexi závěrů setkání bude připravovaný seminář o středoškolských učebnicích fyziky, který proběhne na PřF UP již 18. a 19. února.

Doc. O. Lepil, PřF UP

Rakovina věc veřejná

V téměř hodinovém diskusním pořadu ČT 2 (19. 1.) vystoupili pracovníci UP a FN Olomouc doc. Míhál, doc. Štrnad a MUDr. Hajdúch, aby přiblížili české veřejnosti výzkum protinádorových účinků syntetických inhibitorů buněčného cyklu, který se provádí v Centru molekulární biologie a medicíny UP (O výsledcích Centra informoval Žurnál UP v č. 7 a 8.) Jak podotkl známý ekonom prof. Švejnar, mezinárodní renomé UP tímto výzkumem velmi získává. Pořad moderovaný prof. Pačesem vyústil v objasnění smyslu základního výzkumu a jeho úlohy v rozvoji ekonomiky a vysokého školství.

-mh-

K rekonstrukci Arcidiecézního muzea

Arcidiecézní muzeum v Olomouci, jehož vznik byl na jaře loňského roku zakotven ve smlouvě mezi olomouckým arcibiskupstvím a Muzeem umění Olomouc, by mělo být otevřeno v roce 2004 v komplexně rekonstruovaných prostorách bývalého kapitulního děkanství a Přemyslovského paláce. Rekonstrukce budoucích muzejních budov, která se týká všech tří celků severní části Václavského náměstí, bude realizována podle návrhu pražského sdružení architektů P. Hájka, T. Hradečného a J. Šépků, jejichž projekt zvítězil v architektonické soutěži vypsané v loňském roce. Všech čtrnáct soutěžních návrhů, které byly do soutěže přihlášeny, je od 21. 1. 1999 vystaveno v Muzeu umění v Olomouci, které tak olomoucké veřejnosti umožnilo posoudit různé koncepce architektonického řešení dané lokality. Jak uvedl ředitel Muzea umění doc. P. Zatloukal, vítězný návrh byl vybrán proto, že „velmi citlivě respektuje dochovanou skladbu památkového areálu a zároveň navrhuje novodobé vstupy v koncepčně čistém, střídmem a produhovnělém pojetí“. Vlastním stavebním a rekonstrukčním pracím bude už v průběhu letošního léta předcházet rozsáhlý archeologický výzkum, který by podle slov PhDr. J. Bláhy mohl kromě záchrany památek ohrožených rekonstrukcí přinést i řadu zajímavých archeologických nálezů, neboť tato lokalita byla dosud podobnými výzkumy nedotčena.

Prostory budoucího muzea by měly nabízet formou stálých expozic výtvarnou kulturu posledního tisíciletí včetně dokumentace biskupských sbírek, současně by měly poskytovat i místo pro krátkodobé výstavy, koncerty, přednášky a další kulturní a společenské akce.

-mav-

Poznávání je proces rovnováhy a vyvažování stability pravd a jejich změny.

-kos-

Na aktuální téma

Jak pokračuje evaluace Univerzity Palackého

V souvislosti s blížící se návštěvou evaluační komise Evropské konference rektorů (CRE) na UP jsme se obrátili na prorektorku UP **doc. L. Hornovou** se žádostí o aktuální informace:

Čas běží neúprosně, a proto bylo nutno již mnohé vykonat v plánovaném rozvrhu úkolů, o kterých jsem psala v dřívějším článku o evaluaci naší univerzity (viz Žurnál UP č. 3/8, str. 3 – pozn. red.).

Za prvé bylo nutno shromáždit dostatečný počet údajů i plánů do budoucnosti. Začalo se na jednotlivých fakultách, sebrané materiály se třídily, vyhodnocovaly a doplňovaly. Také studenti byli vyzváni, aby přispěli svým kritickým či pochvalným hlasem, ale odezva byla, bohužel, velmi malá (světlou výjimkou byla zpráva z lékařské fakulty, jistý komentář dodali také studenti teologie).

Výsledkem všech těchto snah je „Sebe-evaluační zpráva“, která byla již dokončena a zaslána členům evaluačního týmu Evropské konference rektorů /CRE/. Tato zpráva má tři kapitoly, jejichž obsah je zhruba určen pokyny, které CRE pro přípravu celého evaluačního procesu vydala. Nebudu se zmiňovat o zprávě podrobně, protože bude později k dispozici na webových stránkách UP.

První (nejobsáhlejší) kapitola popisuje a hodnotí strukturu a práci UP ve všech parametrech (výuka,

výzkum, další činnosti, mezinárodní spolupráce atd.) Druhá kapitola se zamýšlí nad tím, jak na UP fungují (nebo nefungují) evaluační mechanismy a třetí uvádí plány do budoucnosti, které by měly UP pomoci stát se vzdělávací institucí otevřenou potřebám regionu i celé společnosti, ale zároveň zvyšovat její akademickou prestiž u nás i v zahraničí.

Tato zpráva je doplněna celou řadou dodatků (20), které mají poskytnout auditorům CRE další nebo přesnější (často číselné) údaje o UP i o vysokém školství obecně, neboť jsou tam také výňatky z nového vysokoškolského zákona.

Dalším mezníkem v celoročním evaluačním procesu bude dvou denní návštěva auditorů CRE, která se uskuteční ve dnech 7. – 9. 2. 1999.

Členové evaluačního týmu CRE jsou prof. dr. A. Kralj, bývalý rektor Univerzity v Ljubljani (předseda), prof. K. D. Wolff, bývalý rektor Univerzity v Bayreuthu, prof. D. W. Bresters, bývalý rektor Univerzity v Amsterdamu, dr. B. Nugteren z Univerzity v Utrechtu (sekretář týmu).

Během své návštěvy se auditori CRE setkají nejen s vedením UP, ale také se členy evaluačního týmu UP, s předními představiteli jednotlivých oborů UP, se členy Vědecké rady UP a Akademického senátu UP, s představiteli města a jeho významných institucí a navštíví jednu fakultu (tentokrát filozof-

fickou) a jedno výzkumné středisko (Společnou laborator optiky) i jejich studenti. Budou seznámeni s umístěním univerzitních budov ve městě. V závěru zhodnotí průběh návštěvy a mohou si vyžádat doplňující písemnou zprávu.

Další návštěva by měla proběhnout zhruba za tři měsíce. Během ní navštíví auditori další pracoviště UP a po jejím skončení by měli napsat obsáhlou zprávu, která bude vyústěním celého evaluačního procesu a která by měla být tím nejdůležitějším bodem celého programu.

Její obsah je vlastně hlavním důvodem, proč se UP rozhodla do evaluačního programu CRE vstoupit. Tito zkušení vysokoškolská profesori, kteří sami vedli univerzity v Evropě a seznámili se také detailně s činností jiných při podobných evaluačních návštěvách, by měli odhalit a zdůraznit, co u nás funguje dobře – to jest srovnatelně s evropským standardem, a kde je třeba věci změnit, zlepšit nebo přehodnotit.

Kromě toho bude UP také vedena v seznamu evropských univerzit, které tímto procesem prošly, což by mělo zvýšit její mezinárodní prestiž a usnadnit navazování nových mezinárodních kontaktů.

Připravila -mav-

Z vědeckých pracovišť UP

Projekt krystalografického studia tělních tekutin

Mezi novými docenty Univerzity Palackého, kteří se zde habilitovali, byl také **doc. RNDr. Roman Kubínek, CSc.**, z Ústavu lékařské biofyziky Lékařské fakulty UP, jmenovaný pro obor aplikovaná fyzika. Zajímali jsme se mimo jiné o souvislosti mezi aplikovanou fyzikou s lékařskou biofyzikou.

Pamatuji si vás, pane docente, jako odborného asistenta Katedry experimentální fyziky PříF UP, zodpovědného za chod její laboratorně elektronové mikroskopie. Tehdy jsme spolu pozorovali mikroorganismy v rastrovacím elektronovém mikroskopu.

Máte pravdu. Na Katedru experimentální fyziky PříF UP jsem nastoupil v roce 1982 a dostal jsem na starost rastrovací elektronový mikroskop (REM). V té době byl REM považován za unikátní přístroj a já se snažil pro něj najít uplatnění v nejrůznějších oborech. Přestože tento první prototyp REM Tesly Brno měl své „mouchy“, umožnil studium mikrostruktury pevných látek nejrůznější povahy. Jedním z typů preparátů byly i biologické preparáty, např. rostlinná pletiva a chloroplasty a jejich strukturní části grana. REM přinesl kvalitativně jiné pohledy na tuto strukturu. Do stejného období patří i první kontakty s teoretickými obory na LF UP, konkrétně s Ústavem normální anatomie. Například sluchové kůstky jsou z hlediska srovnávací anatomie obtížně pozorovatelné světelným stereoskopickým mikroskopem. S využitím zobrazovacích parametrů REM bylo možné ostře zobrazit sluchové kůstky se všemi důležitými detaily. Mikroskop byl také využit při zobrazení kapilárního řečiště nejrůznějších orgánů, což přineslo úžasné obrázky

s prostorovým rozložením kapilár (glomeruly, jaterní kapiláry apod.). S anatomii jsem působil jako operátor REM.

Můžete z tohoto období uvést vlastní výzkumný projekt?

Na konci 80. let byl objeven vysokoteplotní supravodivý efekt, což lze přirovnat ke skutečné revoluci ve fyzice. Po první vlně nadšení nastala mravenčí práce. Také my jsme hledali uplatnění tohoto jevu v praxi. Uplatnění zde našel především rentgenový, nebo chcete-li elektronový mikroanalýzátor, který umožnil stanovit kvalitativní i kvantitativní složení supravodivé keramiky. Klasickou rentgenovou strukturní analýzou jsme detekovali jednotlivé supravodivé fáze krystalického práškového materiálu, určující výslednou kvalitu supravodiče. Krátkou dobu jsme se nesli na vlně tohoto výzkumného období, plného nadšení z perspektivního uplatnění supravodičů. Ale tyto materiály jsou příliš choulostivé a křehké a tak z této doby zůstalo jen pár publikací a příspěvků na tuzemských konferencích českých a slovenských fyziků. Nicméně studium struktury krystalických látek mě zaujalo.

Tak jste se tedy dostal ke krystalografickému studiu tělních tekutin? Neodpustím si v nyní poznámku, že vaše problematika je „trnem v patě“ všem seriózním lékařům, kterým se v této souvislosti vybaví metody pavědy zvané „klastrová medicína“.

Máte pravdu a jsem rád, že mohu objasnit svůj postoj k této záležitosti. Protože se zabývám exaktními fyzikálními disciplínami, zaujímám velmi opatrný postoj ke všem alternatívním vědním disciplínám. Ptáte se ale, jak jsem se ke krystalogra-

fii tělních tekutin dostal. Při fraktografických analýzách lomových ploch ocelí jsem se poprvé setkal s jevem dendritické krystalizace. V kovových materiálech dendritické krystaly způsobují při nedostatečné tepelné úpravě skryté vady, které mohou iniciovat vážné porušení kontinuity materiálu, vedoucí až k porušení konkrétní kovové součásti. Podobné dendritické krystaly vznikají při „explorativní“ krystalizaci práškové směsi sírníku zinku s různými příměsími určujícími výslednou kvalitu luminescenčního materiálu.

Čím jsou charakterizovány?

Dendritický krystal je charakterizován hlavními růstovými osami, ze kterých jsou generovány postranní větve. Typickým příkladem dendritického krystalu je sněhová vločka, půvabný útvar, vycházející z hexagonální symetrie ledu. Bylo popsáno až 700 tvarů vločky a jak uvedl japonský fyzik Nakaya, pokud bychom uměli analyzovat vliv teplotních a tlakových podmínek, které utváří tvar tohoto dendritického krystalu, měli bychom v něm nejpřesnějšího meteorologa vyšších vrstev atmosféry.

-mh-

(Dokončení příště)

Na pultech knihkupectví

Nad novou monografií M. Ticháka

Olomoucký historik, pilný publicista PhDr. Milan Tichák (nedávny pětadesátník), je autorem právě vyšlé monografie *Paměti obce Velkého Týnce*. (Vydal Obecní úřad ve V. Týnci ve spolupráci s Okresním úřadem v Olomouci a nakladatelstvím DANAL Olomouc).

Každá víska nebo ves, městečko nebo město má svoji historii. Bohatá je i historie významné hanácké obce Velkého Týnce; první zmínka o obci je z počátku 13. století. Autor nás provází „víva voce“ ve svých stručných dějinách obce místy, která má rád. Generace Ticháků je spjata s obcí, sám autor publikace se však zde shodou okolností nenarodil (za krátkého působení rodičů mimo Velký Týnec se narodil v Paskově). Ne nadarmo bylo napsáno, že „velký přítel Čuháků (tj. Týnecků) je doktor Milan Ticháků“!

Z obce pochází dr. Leopold Prečan (1866–1947), arcibiskup olomoucký a metropolita moravský, archivář a historik profesor dr. Václav Nešpor (1883–1973), známý především svými dodnes nepřekonanými *Dějiny města Olomouc* (1936 – mimochodem právě znovu vycházejí) a *Dějiny olomoucké univerzity*.

Knížka má necelých sto stran včetně fotografií, je dobře členěna, v závěru má cenný seznam literatury. V kapitole o významných rodácích je z oblasti medicíny uveden známý vědec v oboru vnitřního lékařství prof. MUDr. Rudolf Vanýsek (1876–1957), z oblasti veterinární medicíny prof. MVDr. Antonín Klobouk (1885–1956), akademik ČSAV, evropská kapacita v oboru. Z mladších je uveden prof. MUDr. Milan Slavětinský (nar. 1930), od r. 1982 docent, od r. 1990 profesor LF UP.

Stručné dějiny Velkého Týnce vyšly naposledy v r. 1937 – autorem byl V. Nešpor, týž napsal objemné dějiny rodné obce v několika svazcích – jako strojopis se nacházejí v majetku Obecního úřadu ve Velkém Týnci. Je štěstím obce, že se zpracování její minulosti s láskou ujali renomovaní odborníci.

Začtete se do knížky dr. Ticháka, zaujme vás.

-ms-

Za docentem MUDr. Miloslavem Korhoněm, CSc., (2. 3. 1927–13. 6. 1998)

Neúčast emeritního učitele Lékařské fakulty UP doc. MUDr. M. Korhoně, CSc., na letošním tradičním novoročním výstupu na vrch Kosíř, poprvé po řadě let, je důvodem této poněkud opožděné vzpomínky. Aktivní sportovec, který do sedmdesátí let běhal maraton a o generaci mladší kamarády udivoval svou fyzickou kondicí, zemřel po krátké nemoci 16. 6. 1998.

Patřil k výjimečným osobnostem nejen šíří svých zájmů, ale i dobrotou srdce a rytmickým charakterem. Cesta docenta Korhoně k chirurgii vedla oklikou přes patologii, které se věnoval jako odborný asistent v Hradci Králové a později jako náčelník patologicko-anatomického oddělení vojenské nemocnice v Ružomberoku. Od roku 1960 pracoval na I. chirurgické klinice v Olomouci, kde uplatnil zkušenosti patologického anatoma v řadě výzkumných úkolů a současně získal chirurgickou erudici. V roce 1970 na doporučení přednosty kliniky prof. MUDr. Rapanta, DrSc., předložil habilitační práci, ale pro nechvalně známý proces „normalizace“ k její obhajobě nedošlo. Na venia docendi čekal dalších 20 let.

Svým vystupováním docent Korhoně nebyl prototypem „velkého chirurga“. Jeho chování bylo prosté jakékoliv agresivity. Nikdy nestavěl na odív účtyhodný počet odborných publikací a protivníky v diskusi odzbrojoval chlapčeskými plachými úsměvy. Charakteristická byla jeho roztržitost, vyplývající z nadměrné mimo-pracovních aktivit a schopnost regenerovat síly za každých okolností krátkým mikrosnánkem.

Účast na maratonech již byla zmíněna. Běh trénoval každý večer, často s malým radiopřijímačem v ruce, aby nepřišel o některý oblíbený pořad. V době, kdy horská kola ještě neexistova-

la, projel Nízké Tatry na starém bicyklu. V zimě běhal na lyžích a pravidelně se účastnil nejrůznějších „padesátek“, kde patřil k nejvýkonnějším sportovcům své kategorie. Se stejným zaujetím cvičil hru na housle, dokonce i v době nočních služeb na klinice. Jednou týdně hrával komorní skladby v triu se svými přáteli – profesionálními hudebníky. Kulturní a sportovní zájmy dokázal neuvěřitelně kombinovat. Díky zaměstnání své ženy vlastnil režijní jízdenku, která mu umožňovala realizovat záměry, patřící nejspíše do Guinnessovy knihy rekordů. Vzpomínám si, jak kterýsi pátek po práci odjel na představení brněnské opery. Nočním rychlíkem se přímístil do Budapešti na sobotní koncert symfonického orchestru a obratem se vracel zpět. Nikoliv do Olomouce, ale do Jeseníku. U příbuzných vyzvedl vaničku pro vnuka, přeběhl s ní přes Paprsek na chatu kolegy Krále, pomohl mu natřít dřevěné průčelí impregnačním olejem a v neděli večer se s ním autem vrátil domů. Žil podle zásady *carpe diem*. Jednou se mi svěřil, že program každého dne buduje jako malé dílo. Je třeba přiznat, že v realizaci takto náročných programů občas něco zaskřípalo a pak se o tom po léta na klinice vyprávěly veselé „korhoňovské“ historky.

Jeho občanské a politické postoje nebyly nikdy motivovány konjunkturalisticky, ale touhou po spravedlivém uspořádání světa. V době totality bez váhání podepsal petici, požadující propuštění disidenta Václava Havla z vězení.

Předčasný odchod doc. dr. Korhoně bolestně překvapil všechny, kteří jej znali. Opustil nás dobrý člověk. Předešel či spíše předběhl, jak to ostatně dělal celý život.

MUDr. P. Maňák

Výročí

K situaci na Univerzitě Palackého v lednu 1969

Po listopadové stávce 1968 se studentské hnutí reprezentované Svazem vysokoškolského studentstva Čech a Moravy (SVS) do stávalo ve vysokoškolských centrech do stále výraznější defenzivy a izolace. Ještě před sebeupálením Jana Palacha se na počátku ledna 1969 stupňovaly konflikty olomouckých studentů s příslušníky sovětských okupačních oddílů. Městské centrum (MC) SVS Čech a Moravy (v jeho čele stál Antonín Blažek) rozeslalo vedoucím státním a stranickým představitelům dopis, ve kterém žádalo neprodleně napjatou situaci ve městě řešit. Okupanti naproti tomu sáhli k dalšímu posílení vojenských hlídek v Olomouci.

Ihned po zprávách o smrti Jana Palacha vydalo MC SVS svolání, v němž vyzvalo studenty UP k 24hodinové stávce. Po složitých a bouřlivých jednáních zástupců studentské organizace s vedením univerzity nakonec MC SVS přijalo doporučení vedení UP, aby se místo okupační stávky konal dne 19. ledna 1969 tzv. den politické aktivity věnovaný diskusím o aktuálních otázkách. Hlavní

studentské shromáždění v rámci tohoto tzv. dne politické aktivity se konalo 19. ledna ve večerních hodinách na studentské koleji B. Václavka.

O krajně konfrontačním přístupu okupantů k olomouckým vysokoškolským studentům svědčí dopis velitelství sovětských vojsk v Olomouci rektorovi univerzity, v němž žádalo „záruky, že nedojde k hrubým protisovětským provokacím ze strany manifestujících studentů, především ke střelbě“. Eventuální použití ozbrojené síly proti studentům s největší pravděpodobností koordinovali okupanti s okresními představiteli StB. Je zřejmé, že okresní bezpečnostní složky v prvních měsících 1969 stále intenzivně hledali záminku k silovému zákroku proti studentské vysokoškolské organizaci v Olomouci.

Ze sborníku *Počátky „normalizace“ na severní a střední Moravě* (Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 1996) vybral

PhDr. P. Urbášek

Nad odkazem Jana Palacha

Člověk (a nejen český) má výraznou tendenci nacházet optimální řešení, nejlépe rozhodovat a spravedlivě soudit události, které proběhly v minulosti. A čím je delší časová prodleva od dané skutečnosti, tím jsou naše soudy a řešení dějů minulých kategoričtější, jasnější a také zpupnější a nabuřejejší.

Když jsme si v minulém roce připomínali neslavné výročí mnichovských událostí, nestal jsem se divit, kolik příslušníků našich intelektuálních a politických elit je v roce 1998 skálopevně odhodláno bránit republiku v roce 1938.

V závěru televizního dokumentu o Janu Palachovi, uvedeného nedávno na ČT 2, poznamenal Olbram Zoubek, že (a teď lovíím z paměti) Palachova smrt jej přesvědčila o tom, že existují ideály, pro které stojí za to zemřít. Vznesená to slova umělce. Mně, pravda, evokovala tato intelektuální sentence slova jiná, ne nepodobná poslednímu zvolání velitele Napoleonovy císařské gardy u Waterloo. Nakonec totiž sochař sochal, malíř maloval a dramatik psal. Přinejhorším nesochochal, nemaloval a nepsal, když nechtěl tvořit podle režimního diktátu. Ale všichni žili – někdy lépe, někdy hůře, někdy to nestálo za nic, jak už to v životě bývá. A Jan Palach se za ideály upálil.

K Palachovu odkazu určitě patří hluboká pokora a ještě hlubší sebezpytování. Rozhodnutí každého jedince položit za jakýkoliv ideál obět největší – svůj život, je rozhodnutím nanejvýš subjektivním, niterným a subtilním. A přesto se v případě Jana Palacha stává tato jeho obět pro nejrůznější mediální ideové mágy a politické i jiné „bafuňáře“ současného establishmentu laciným předmětem k poučování spoluobčanů v otázkách etiky, morálky a viny.

Možná tady, více než kde jinde, platí pořekadlo „podle sebe soudím tebe“.

PhDr. P. Urbášek

Jan Palach, šedesátá léta a Olomouc

Rozporuplné názory a reakce na průběh i tragický konec *Pražského jara* mají své důsledky i v oblasti teorie a praxe výtvarných umění. Výstavy věnované v poslední době šedesátým letům jaksí pomíjejí skutečnost, že uvolňování tvorby z dogmatických pout bylo u nás součástí politického zápasu, ale zároveň i výsledkem nelehkých morálních a tvůrčích zápasů jednotlivých autorů. Ze osvobozování nemuselo vždy znamenat jen okamžitý příklon k nejrůbojnějším a nejprovokativnějším tendencím, tehdy aktuálním na západ od našich hranic. Ani tam přece nebyla situace nikdy tak jednoznačně „avantgardní“, i z díla Picassova, Moorova a z tvorby nejvýznamnějších Italů nikdy nezmizely motivy občanské angažovanosti a srozumitelného figurativního zobrazení.

Nevěřím, že národní tragédie 21. srpna 1968 a hrůzná obět Jana Palacha, které otrásly každým občanem našeho státu, zůstaly bez ohlasu v tvorbě českých výtvarníků. A přece – kolik obrazů, soch nebo grafických listů s touto tematikou se objevilo na uvedených výstavách nebo v tisku kromě Palachovy posmrtné masky, kterou odlil Olbram Zoubek? Opravdu neexistují nebo jen nejsou zveřejňovány – z nějaké cudnosti autorů nebo pro nezájem galerií?

Ihned na jaře 1969 bylo na Rektorátu UP rozhodnuto pojmenovat jednu ze studentských kolejí jménem Jana Palacha. K návrhu na řešení sochařského díla pro tuto příležitost jsem byl vedle Vojtěcha Hořínka vyzván i já. Nevím, zda můj starší kolega s prací vůbec začal. Já jsem se tímto „motivem“ začal zabývat hned v lednu a únoru. Nejdříve kresebnými skicami a dvěma drobnými reliéfními návrhy hořícího těla – lidské pochodně. Jednu z těchto plaket jsem někdy začátkem března zanesl na Rektorát UP. Politická a personální situace se ale rychle změnila a celá záležitost se postupně, už bez dalšího jednání, rozptýlila do ztracena.

Mne ale Palachovo téma „drželo“ stále silněji a vytvořil jsem ve školním ateliéru

ještě dva velké reliéfy a jednu plastiku se stejným motivem. Socha nazvaná *Pocta Janu Palachovi* je navíc uzavřena do jakési ocelové klece, symbolu útisku, který mají plameny spálit. Vystavil jsem ji tehdy v České ulici v Brně a v prostějovské radnici – tam už směla mít jen název *Pocta J. P.*

V té době jsem měl mnoho kontaktů s umělci a galeriemi ve Francii, Rakousku a Itálii a milánský galerista Paganini mne vyzval k vystavení mého reliéfu v galerii *Scultura all'aperto* v Legnanu. Betonový objekt mi tam zavezl tajně, už se značným rizikem, pracovník mohelnického MEZu, který v Miláně pracoval. Reliéf už tam zůstal, nevím, co se s ním stalo. Právě v Itálii byl tehdy Palachův čin vysoce oceňován a několikrát i oficiálně sochařsky zpracován. Mé dílo tam budilo pozornost. Katalog výstavy, který mi pan Paganini poslal na fakultu spolu s dalšími italskými materiály o mé tvorbě, neušel pochopitelně pozornosti StB a byl mi při prověrkách důkladně „příčten k dobru“. Stejně jako má účast na mezinárodní medailérské výstavě na pražském Belvederu v říjnu 1969, kde mi porota vystavila mimo jiné i medaili *Lidské tvary*, drasticky deformované křičící mužské torzo, jehož symbolika byla tehdy víc než zřejmá.

A po sametové revoluci? Bylo pro mne šokujícím zážitkem, když mi jedna z bývalých úřednic Rektorátu UP přinesla zmíněnou plaketu Jana Palacha, kterou tehdy zachránila před horlivými normalizátory. Byla v roce 1991 vystavena na celostátní výstavě *České dějiny na medaili a plakety* na Pražském hradě.

Poctu Janu Palachovi a jeden z velkých reliéfů jsem vystavil v Olomouci dokonce dvakrát – v letech 1992 a 1998, ale nikdo o ně neprojevil nejmenší zájem. „Je to passé, angažovaná tvorba už je jen zbytečným reziduem obrozenectví...“

O Palachovi se s úctou začalo více mluvit až zase letos. Alespoň v Praze – díky prezidentu Havlovi.

Prof. Z. Příkrýl

Reliéf hořícího těla navrhovaný k umístění na přejmenované koleji J. Palacha.

Výročí

Ad Jan Palach po třiceti letech

Zpráva o tom, že se v Praze na protest proti postupující „demontáží“ polednové politiky upálil vysokoškolský student, vyvolala u československé veřejnosti velkou odezvu. Vedle prvotního šoku převládala nejistota nad smyslem gesta spojeného s na první pohled ne zcela jasným poselstvím. Ti, kterým neušly záběry světových agentur zprostředkovaných pohled na žé pochodně, ve které se dobrovolně na protest proti válce pustošící jejich zemi proměňovali budhističtí mniši ve Vietnamu, si kladli otázku po přiměřenosti tohoto maximálního gesta sebeobětování spojeného s odkazem na obsah, který se zdál být onomu gestu nekonečně vzdálen. Neboť to, co nejvíce tížilo tu část československé společnosti, která (nutno říci, že naivně) svá očekávání a své naděje spojovala ještě v lednu 1969 s pokračováním tzv. polednové politiky, byly obavy z pokračující demontáže všech zbývajících výdobytků dosažených v průběhu Pražského jara, které si ovšem tato část společnosti mylně personifikovala do několika osob v klíčových státních a politických funkcích, pro jejich udržení se v nich jakožto symbolu kontinuity Ledna byla odhodlána angažovat. Apel na zákaz Zpráv a na zrušení cenzury zněl v té chvíli jako tón sice ladící s chórem, obsazující však jen málo významný part ve sboru hlasů protestujících proti nastupující revanši za krátký čas iluze otevřívajícího se prostoru pro uskutečnění utopie humánního socialismu. Cítili jsme tehdy, my, kolegové Jana Palacha, že nás oslovuje něčím, čemu zcela nerozumíme, jeho utrpení a smrt nás však zavazaly sklonit se před ním jako před mučedníkem Ideje, byť nás nezabavily určitých pochybností nad srozumitelností jeho oběti. Plátek zvaný Zprávy totiž jakožto naprosto zřetelný produkt kolaborantství s okupační mocí byl ve společnosti, kde se ještě pořád stály fronty na denní tisk a kde vycházely časopisy jako např. Reportér, ale i Mladý svět a další, jen periferním jevem provázejícím postupnou erosi toho, co si stále ještě většina společnosti spojovala s Lednem: totiž svobody projevu, jevu po desetiletí nepoznaného, a proto tak vysoce ceněného. Nebyly to Zprávy a jejich zvěsty a tzv. odhalení fabrikovaná přísluhovači Moskvě, kteří se už těšili na vyřizování účtů za ten několik měsíců trvající strach, že přijdou o koryta, co vzbuzovalo obavy v části společnosti naivně věřící v možnost pokračování polednové politiky se sovětskými vojsky v zemi a s vůdci až na Františka Kriegla podpisujícími Moskevské protokoly v čele státu: byl to všudepřítomný strach, že to „ti nahore“ zase jednou vzdají a podrobí se i proti vůli (dosud) většiny společnosti. A právě tady jsme se my, tehdy mladí, a tedy asi povinně plní romantických představ o hrđinech obětujících se pro dobro Věci či Ideje, cítili trochu zaskočení Palachovou obětí: byli mezi námi nepochybně mnozí, kteří by šli bojovat na barikády nebo se šli postavit proti tankům s vědomím velkého rizika pro naše životy, snad i s vědomím, že půjde o ztracenou věc, za níž bojovat a dokonce i ztratit život velí něco, s čím se nejde přít o to, zda teď a tady a nebo až někdy jindy, padnout však kvůli Zprávám jsme považovali za určité promarněné oběti, která měla být uchována pro věč důstojnější. Čemu jsme však plně rozuměli, bylo to, že bez ohledu na obsah poselství je sama forma oběti a zejména její maximální rozměr výzvovou k vykročení z pasivního odevzdávání se běhu věcí, kterému už mnoho lidí začalo podléhat. Pochopili jsme, že nám Jan Palach svou obětí vytváří snad poslední příležitost k tomu, abychom sobě navzájem v okupovaném Československu i těm, které za našimi hranicemi náš

osud zajímá, sdělili, že se ještě pořád nevzdáváme naděje. A stále ještě v zajetí iluzí, že čím silněji bude slyšet náš hlas ve prospěch oné utopie socialismu s lidskou tvář, tím pevnější bude vyjednávací pozice našich vůdců vůči těm, kteří jen nepochopili, jak velkým dobrem pro věc socialismu a tedy i pro světlou budoucnost lidstva bude pokračování politiky Ledna v Československu, jsme se pokusili ještě jednou mobilizovat společnost a vydat tak svědectví o tom, že s mrtvým Palachem ve znaku už nemůžeme dále ustupovat brutální síle tanků a podlosti těch, kteří v jejich zákrty už připravovali „normalizaci“ poměrů. V těch několika dnech mezi nedělí 19. ledna, kdy Jan Palach zemřel, a sobotou 25. ledna, kdy se v Praze konal jeho pohřeb, se ještě jednou zdálo být možné zvrátit chod věcí s jeho logikou podepřenou silou okupačních vojsk, Smlouvou o dočasném pobytu vojsk a odhodláním sil včerejška uskutečnit i proti vůli většiny společnosti ten jejich tak dlouho a pečlivě připravovaný návrat ke starým poměrům. Palachova smrt radikalizovala společnost tehdy již definitivně rozdělenou postojem k polednovému vývoji a k srpnovému traumatu: posílala protiokupační nálady na jedné straně, na straně druhé zvýšila tlak příštích normalizátorů na politickou reprezentaci, aby protiokupační postoje a aktivity odsoudila a distancovala se od nich. Pokojná manifestace odporu vůči okupaci, kterou po pravdě byl Palachův pohřeb v Praze a další podobné manifestace na jiných místech v Československu i za jeho hranicemi už nebyly politickou reprezentací státu interpretovány jako akty na její podporu ve snaze udržet cokoliv pozitivního z polednového vývoje, ale naopak jako ohrožení jejich snah „Ledem zachránit“.

Také studenty v Olomouci Palachův čin a jeho smrt zasáhly a vyvolaly řadu diskusí o způsobu, jak se s obětí života našeho kolegy vyrovnat. Dobře si vzpomínám, jak nám slova, která jsme v těch chvílích spotřebovávali na interpretaci jeho činu a na jeho poselství, připadala nicotná. V jakémsi svém rozměrem až absurdním studu nad tím, že naši reakcí na dobrovolnou oběť života jsou jen pouhá slova, jsme dlouho diskutovali i o mém projevu na trzňné na Palachovu počest, kterou společně uspořádaly Moravská filharmonie s Divadlem Oldřicha Štíbrava tuším ve středu 22. 1. 1969. Ten projev – vlastně jen projev lítosti nad tím, že nikoliv existence okupačních Zpráv, ale naše zbabělost a neschopnost činů přivedly Jana Palacha k oběti vlastního života – byl (a cítil jsem to již tehdy) určitým výrazem naší bezradnosti ve chvíli, kdy jsme si uvědomovali, jak málo toho v takové situaci můžeme – my, bez moci – udělat. Vyzývat ke stávkám? Demonstrovat v ulicích? V tom projevu (vzpomínám si, že jsme s Petrem Šuleřem jeho délku měřili na stopkách a stále ji zkracovali, až jeho krátkost zaskočila organizátory trzňny) jsem nakonec řekl, že bez činů, které by měly následovat po slovech, budou již jakákoliv slova vyslovená v souvislosti s Janem Palachem jen bezcennými zvuky, a s touto myšlenkou jsme v těch dnech chodili do továren a na různá shromáždění, která tehdy ještě dokázali svolávat a organizovat „stoupenci polednového vývoje“ v různých institucích. Vedení studentských organizací na UP rozhodlo uspořádat v době pohřbu paralelní manifestační pochod městem a to i přes nesouhlas některých akademických funkcionářů, kteří se obávali všech možných důsledků takové akce, nutno přiznat že, jak se později ukázalo, v případě možných provokací ze strany „prookupačních sil“ právem. Ve čtvrtek 23. 1. 1969 jsem byl jako reprezentant Svazu vysokoškolského studentstva Čech a Moravy pozván

na olomouckou radnici, kde se mě pan starosta (tehdy ovšem předseda Městského národního výboru) ve společnosti tajemníků městského výboru a okresního výboru KSČ a náčelníka Okresní správy SNB pokoušel přesvědčit, abychom od připravované manifestace upustili. Asi po hodině to vzdali s konstatováním, že akci berou na vědomí s tím, že organizátoři musí ručit za její pokojný průběh a za to, že v jejím průběhu či důsledku nedojde k ohrožení osob nebo národního majetku. Tentýž den se na koleji Bedřicha Václavka ve velkém sále konal mítink studentů za účasti většiny akademických funkcionářů, kde se mělo diskutovat kromě jiného i o organizačních záležitostech spojených s manifestací. Tam jsem pak veškerou svou výmluvnost, kterou jsme v minulých dnech užil k přesvědčování o nutnosti takovou manifestaci v Olomouci v den pohřbu Jana Palacha konat, použil k přesvědčování zúčastněných o nezbytnosti vzdát se manifestace a místo toho souhlasit s uspořádáním pietního shromáždění na akademické půdě. Byl jsem tam v té roli dosti osamělý, nepočítám-li ty akademické funkcionáře a stranické funkcionáře, které jsme na mítink pozvali a kteří byli proti této akci již od začátku, protože velká většina studentů tam velmi jednoznačně vystupovala ve prospěch uskutečnění manifestace, nakonec se mi však variantu akce na akademické půdě podařilo prosadit spolu s rozhodnutím, že o této změně nebudeme městské ani okresní orgány informovat. Tak se místo manifestace v době Palachova pohřbu konalo v sále na koleji Bedřicha Václavka pietní shromáždění za účasti rektora UP, akademických funkcionářů a dalších hostů, mezi nimiž byla i členka ÚV KSČ Marie Míková (vyloučená z KSČ vr. 1970), která na toto shromáždění přišla z Prahy. Během shromáždění byla pak M. Míková odvolána k telefonu k hovoru s ÚV KSČ, odkud se jí zděšeně ptali, co se to v Olomouci děje, že tam studenti při manifestaci k uctění památky Jana Palacha povalili pomník vojáků Rudé armády padlých při osvobození Olomouce v květnu 1945. Ten pomník (stál za Lazci u vjezdu na železný most přes Moravu) byl skutečně neznámými pachateli zrovna v době, kdy se manifestace konat měla, povalen a zničen ... (Když jsem pak po svém vyloučení z UP v r. 1970 pracoval v Melioračním družstvu v Olomouci jako dělník, seznámil jsem se tam s kolegou traktoristou, který byl v lednu 1969 velitelem jednotky výsadkářů a dostal tehdy rozkaz zaujmout pozice v prostoru u hvězdárny u Olomouce a být připraven zakročit s jednotkou proti demonstraci studentů v Olomouci.)

A. Blažek

A. Blažek: nar. 1945, v září 1959 vyloučen ze střední školy – kádrové důvody, vyučen soustružníkem (Sigma Lutín), od r. 1964 studium na FF UP (španělština – čeština), v r. 1968 zvolen předsedou Městského centra Svazu vysokoškolského studentstva v Olomouci (do zákazu SVS v červnu 1969), další funkce v SVS: člen předsednictva SVS CaM, místopředseda SVS CaM; Vr. 1970 kárnou komisí za předsednictví doc. dr. Miroslava Zahrádky, CSc., vyloučen ze studia pro „organizování nepřátelských akcí zaměřených proti zájmům ČSSR“. Od r. 1970 různá dělnická zaměstnání do r. 1990 (řidič, soustružník, dělník ve válcovně, dělník u hydrologického průzkumu). V listopadu 1989 spoluzakladatel OF v Olomouci, člen rady OF v Praze, v červnu 1990 zvolen poslancem Federálního shromáždění ČSFR za OF, po rozpadu OF člen poslaneckého klubu ODA ve FS. 1990–1992 učitel politologie na Katedře evropských studií UP v Olomouci. Od r. 1992 do r. 1997 mimořádný a zplnomocněný velvyslanec ČSFR (ČR) v Brazílii, od r. 1997 pracuje na MZV.

Diskuse, názory, ohlasy

Ad: Kalkulace ceny stravy pro zaměstnance LF UP (Žurnál UP č. 15/8, str. 3)

Na okraj jednoho redakčního článku

Žurnál UP č. 15/1999 na straně 3 přinesl informaci o kalkulaci ceny stravy pro zaměstnance LF UP. Dovolte k tomu pár slov.

Když jsem 4. 1. t. r. kráčel k naší nové „závodce“, vzpomněl jsem si, že zahajují již třicátý, tedy jubilejní rok svého stravování zde. To bych měl dostat nějaký papír za věrnost, usmál jsem se. Úsměv však pominul, když jsem na dveřích četl lakonické oznámení, že se stávám „cizím strávníkem“. Následovalo sdělení, že z dosavadních 15 Kč za svůj oběd bych od 11. 1. platil 47 Kč! Tedy změna jistě citelná pro peněženku důchodce. Nejsem závistivý, nicméně se s lítostí dívám na nezměněnou cenu obědů důchodců z FN.

A zavzpomínal jsem. Když jsem před řádkou let odcházel jako lékař „z terénu“ na teoretické ústavy, byl můj plat zde o několik stovek menší než ten nevelký v OÚNZ. Tenkrát si mne ředitel OÚNZ zavolal s tím, že mi nějakou stovku přidá, ať zůstanu. Odolal jsem, nelituji, měl jsem rád svou profesi. Nikdy mne nenapadlo, že i ve věku důchodovém budu jako teoretik zase poškozen.

Jsem optimista a věřím, že záležitost bude přehodnocena. Že k tomu přispějí kompetentní činitelé naší univerzity.

Rok 1999 – Mezinárodní rok seniorů – nám, seniorům z LF UP, nezačal jaksi dobře ...

MUDr. M. Slavětinský,
emeritní profesor LF UP

Ing. J. Přidal, tajemník LF:

Podle nového vysokoškolského zákona veřejná vysoká škola vytvoří fond kulturních a sociálních potřeb, a proto od 1. 1. 1999 skončila jedna z výhod, které FKSP umožňoval – přispívat zaměstnancům (i bývalým) na závodní stravování. Fakultní nemocnice Olomouc, která je i nadále příspěvkovou organizací, je povinna ze zákona FKSP vytvářet, a tudíž i nadále má možnost přispívat svým bývalým zaměstnancům na závodní stravování. Tento citlivý a do jisté míry diskriminující problém byl projednáván v rámci procesu „implementace vysokoškolského zákona“ na UP a bylo konstatováno, že v současné době není možné v rámci platných zákonných norem bývalým zaměstnancům UP tento příspěvek poskytovat.

Studentské organizace

Zakládání studentských spolků na vysokých školách umožnil až spolkový zákon z 15. listopadu 1867 – díky tomuto zákonu nabyli studenti práv spolčovacích a shromažďovacích. Z právního hlediska je jistě pozoruhodné, že tato legislativa umožňovala omezení zákonem daného spolčovacího práva studentů interním disciplinárním řádem příslušné vysoké školy. Povolení založit studentský spolek uděloval orgán státní správy – zemský úřad, který při povolovacím řízení požadoval vyjádření akademických orgánů vysoké školy. Konání schůze studentského spolku se oznamovalo na příslušném policejním ředitelství. Ještě v roce 1930 doporučovalo Ministerstvo školství a osvěty vysokým školám, aby si zjišťovaly, za jakým účelem a s jakým programem se spolková schůze koná, popřípadě zda nedošlo k zákazu schůze ze strany policie. Tento legislativní rámec platil pro studentské spolky na vysokých školách až do vydání nového vysokoškolského zákona v roce 1950.

V meziválečném období vznikaly studentské spolky především na ideovém podkladě, a tak více či méně kopírovaly existující strukturu politických stran. Krátce po první světové válce jednoznačně dominoval mezi studenty levicový proud. Postupně sice došlo k posunu doprava, ale levicově demokratický směr s výrazným akcentem na sociální rovnost a spravedlnost převažoval po celou dobu trvání předmnichovské republiky. Tento stav byl zcela pochopitelný. Sociologický průzkum provedený na Univerzitě Karlově v polovině dvacátých let totiž konstatoval, že pouze 20 % studentů pochází z majetných rodin, jež svoje ratolesti na studiích plně finančně vydržovaly. Na to, co si sami vydělali, bylo odkázáno 30 % studentů UK, 50 % studentů si přivydělávalo na svá studia příležitostně. V následujících letech se tato situace pravděpodobně ještě zhoršila jako důsledek dlouhotrvající recese vyplývající z hluboké hospodářské krize na počátku třicátých let.

Po roce 1948 zavládla na vysokých školách éra jednotné mládežnické organizace – Československého svazu mládeže a Socialistického svazu mládeže, členů Národní fronty. Ve druhé polovině šedesátých let se ČSM ocitlo v hluboké krizi. Ta vyvrcholila na přelomu let 1967–1968, kdy se ČSM stal pro vysokoškolské studenty (a nejen pro ně) „generálem bez vojska“. Po bouřlivých diskusích se studenti rozhodli založit vlastní organizaci – Svaz vysokoškolského studentstva Čech a Moravy (SVS). Ten měl zastřešovat nejrůznější spolky, studentské rady, samosprávy a skupiny spontánně vznikající na jednotlivých vysokých školách. SVS Čech a Moravy vznikl na ustavujícím kongresu v Olomouci ve dnech 25. a 26. května 1968. Srpnová okupace ČSSR vedla samozřejmě k tomu, že se tato organizace soustředila výhradně na záležitosti politické – na důslednou obranu výdobytků polednového období před nastupující normalizační mocí.

Již na přelomu let 1970–1971 vznikaly na fakultách vysokých škol základní organizace normalizačního mládežnického produktu – Socialistického svazu mládeže. SSM byl na vysokých školách, jak mohu potvrdit z autopsie, zcela formální, a v mnoha ohledech i komickou organizací. Situace se začala poněkud měnit v polovině osmdesátých let. Domnívám se, že od tohoto data začala svazácká organizace představovat jakýsi „přestavbový ostrůvek pozitivní deviace“, aniž si to svazáčtí aparátčtci uvědomovali. Finančně mohutně dotovaná svazácká organizace totiž poskytovala platformu pro rozmanité kulturní aktivity, které výrazně připravovaly vysokoškolské studenty k „sametovému“ vystoupení v listopadu 1989.

Je historickým paradoxem, že po listopadových změnách opětovně vznikla jednotná organizace v podobě SUS. Ta byla všeobjímající do té míry, že se členem stal automaticky každý student. O své vůli tedy nikdo nemohl do SUS vstoupit a ani z ní vystoupit. Je také holou skutečností, že krátce po svém založení se SUS stala vším jiným než zástupcem studentů a jejich reprezentantem vůči vedení UP.

Na otázku, proč vysokoškoláci nejeví zájem o vznik a fungování studentských organizací, existuje zdánlivě jednoduchá odpověď – protože je prostě nepotřebují. Tento nezáměr souvisí nejen s obecnou neochotou být jakkoliv organizován, ale i s širokou škálou možností seberealizace, které studentům (a nejen jim) poskytují otevřená společenství. Svoji roli také pravděpodobně sehrává široké zákonné zastoupení studentů v akademických senátech, které jako by stavělo vlastní studentskou organizovanost na vedlejší kolej. Na straně druhé mi ovšem není jasné, koho studentští senátoři bez spolkového zázemí v senátech vlastně za-

stupují, za koho vlastně mluví a komu jsou konkrétně za svoji činnost odpovědni.

Renesance studentských vysokoškolských organizací úzce souvisí s rozvojem občanské společnosti. A ruku na srdce, vzhdyť ani my, kteří jsme vysokoškolské posluchařny dávno opustili, nejsme ochotni se výrazněji angažovat v něčem, z čeho nám neplyne osobní prospěch. Proč by tomu mělo být jinak u vysokoškolských posluchačů?

Jsem ale přesvědčen, že pokus o jakoukoliv studentskou organizaci musí přijít zdola, právě na spolkovém principu sdružujícím studenty jedné fakulty, či dokonce jednoho studijního oboru. A teprve poté může dojít ke vzniku střešových orgánů celoškolských, případně celorepublikových.

PhDr. P. Urbášek,
ředitel Archivu UP

Rozhovor

Akademik centrum

V souvislosti s uveřejněním již několikrát ebidky *Akademik centra FTK UP* jsme jeho vedoucím **PaedDr. J. Vaculíka, CSc.**, požádali o krátký rozhovor:

Můžete *Akademik centrum* představit? Vzniklo jako nový subjekt FTK UP a jeho hlavním posláním je organizování a realizace tělesné výchovy a sportovních aktivit akademické obce UP. Cílem *Akademik centra* (dále jen AC) je sdružovat ty činnosti, které nemají charakter výzkumné a vědecké práce a nelze je zařadit do výuky či pedagogické činnosti kateder. Funguje od října 1998.

Co a komu nabízí? Centrum se skládá ze tří sekcí. První, sekce vzdělávání, se zabývá licenčními a vzdělávacími kurzy. Ty jsou nabízeny nejen posluchačům, ale i veřejnosti. V druhé sekci, sekci polybových aktivit, organizujeme řadu projektů, jež jsou zaměřeny na studenty, zaměstnance, jejich rodiny (např. lyžařská škola pro děti, různé pobyty rodičů s dětmi atd.). V rámci uvedené sekce připravujeme také projekty, které jsou pro fakultu či katedru, z nichž studenti pocházejí, charakteristické komerčním přínosem. Např. nyní připravují studenti, především studenti rekreologie (využíváme i odborného a organizačního potenciálu FTK UP), víkendovou akci v Harachově – program o Krakonošovi. Podílíme se také na jiných akcích, např. pořádáme pro banky sportovní dny, pro firmy víkendové pobyty, pro Všeobecnou zdravotní pojišťovnu jsme zajišťovali Dny pro zdravotí. Organizovali jsme také sportovní program pro děti ze základních a středních škol.

Poslední sekce je zaměřená přímo na studenty a zaměstnance. Jedná se o sekci tělesné výchovy a sportu, která nabízí různé možnosti sportovního vyžití. Studenti sportují buď v rámci povinné tělesné výchovy (viz PF UP), a to za zápočet, nebo díky nabídce „čechových“ předmětů v kreditovém systému (ten zatím ovšem funguje jen na některých oborech). Do třetice si může posluchač zasportovat prostřednictvím průkazky, která jej opravňuje k přístupu do určitého sportovního zařízení. Platnost těchto průkazů bychom rádi ještě rozšířili, a to v tom smyslu, aby průkazka opravňovala i ke slevám v různých sportovních centrech mimo UP.

Nabídka AC je tedy použitelná i pro kreditový systém...

Ano, předpokladem je ovšem zájem studentů o sportovní aktivity. Všechny odpovědné pracovníky na jednotlivých fakultách UP bych chtěl v této souvislosti upozornit, že v době, kdy jejich fakulty budou přecházet na kreditový systém, by bylo dobré, aby v nabídkách umožnili i nabídku tělovýchovnou. Tedy možnost doplnit si část kreditů sportem (každý semestr alespoň jeden kredit, což by v praxi znamenalo, jedenkrát v týdně aktivní účast v některém ze sportovních zařízení).

M. Poláková

MEZI NÁMI VZDĚLANCI

Do poučné i zábavné debaty na téma, kdy je dlužno slavit začátek 3. tisíciletí, se v Hanáckém a středomoravském dni zapojili též olomoučtí experti – experimentální fyzik Vratislav Vyšín a astronomka Eva Kobzová. Zatím však tuším nedošlo k medializaci události odehrávané se před třemi tisíci lety na území Moravy, což vyžaduje nápravu. Lze v té souvislosti konstatovat, že právě v tomto období – označovaném archeology jako starší doba římská – se zde usídlili

KVÁDOVÉ,

jeden z kmenů germánského kmenového svazu Suebů (Svebů). Ti se spolu se sousedním svebským kmenem Markomanů odstěhovali v důsledku římské expanze z Pomohani roku 9 před Kristem na někdejší území keltských Bójů, tedy do Čech. Zde kmenový vůdce Markomanů Marobud založil kmenový svaz, k němuž zřejmě náleželi i Kvádové, usazení nově na jihovýchodní Moravě a jihozápadním Slovensku. O vzezření Svebů, tedy i Markomanů a Kvádů, se dočítáme v pojednání římského historika Publia Cornelia Tacita (asi 55–120) nazvaném zkráceně „Germánie“ toto:

„Pro tento národ je příznačné, že si vyčesávají vlasy z čela a svazují je do uzlu. Tím se odlišují Svebové od ostatních Germánů, tím se odlišují i Svebů svobodní od otroků. U jiných kmenů zavedlo tento zvyk příbuzenství se Sveby, nebo jak se jinak často stává, snaha podobat se jim, ale setkáváme se s tím u nich zřídka a jen u mladých lidí. Svebové si však až do stáří češou vzpurné vlasy dozadu a často je svazují do uzlu na samém temeni; náčelníci je mají upravené ještě ozdobněji. Je to parádovité, ale neovinná, neboť jim nejde o to, aby dávali najevo lásku nebo ji vyvolávali – oni se zdobí pro zraky nepřátel, když se chystají do války, aby vypadali vyšší a strašnější.“

Ke Svebům patřili podle Tacita rovněž Hermundurové, v jejichž kraji „ovvěřá Labe, řeka kdysi proslulá a známá; teď o ní slyšíme jen tu a tam. Vedle Hermundurů sídlí Naristové a dále Markomaní a Kvádové. Obzvláště je síla a moc Markomanů. I sama svá nynější sídla získali statečností, vyhnaním Bójů. Avšak ani Naristové a Kvádové se nepokázali. To je jakoby čelo Germánie směrem k Dunaji. Markomaní a Kvádové si uchovali až do doby, na kterou se ještě pamatujeme, krále domácí-

ho původu ze vznešeného rodu Marobudova a Turrova. Dnes snášejí i cizí. Moc a hodnost králů se opírá o schválení Říma. Tu a tam jim pomáháme vojensky, častěji penězi, a jejich vážnost není proto menší.“

Tacitova výstižná charakteristika politické a ekonomické závislosti Germánů usazených v České kotlině na císařském Římu prokazuje, že tato doposud ne zcela zaniklá forma koexistence velmocí a jejich satelitů má dávné kořeny. Tacitus ovšem popisuje v „Germánii“ poměry sobě současné; okolnosti úpadku Marobudova panství líčí Tacitus ve 2. knize „Letopisů“, když dříve popsal Marobudovu porážku v bitvě s germánským knemem Cherusků vedených Arminiem:

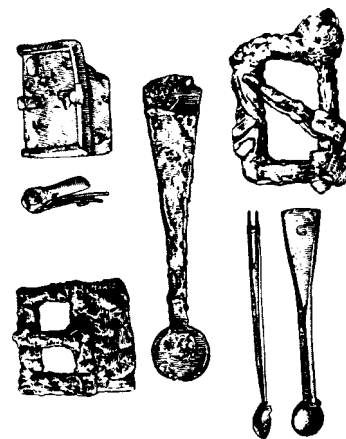
„Mezi Gothy (germánský kmen sídlící tehdy v dolním Povislí – JF) byl vznešený mladý muž jménem Katvalda, který byl před lety vyhnan mrciným Marobudem a v jeho tehdejších nesnázích se odvážil pomsty. Vtrhl se silným vojskem do území Markomanů, podplatil přední muže, aby se s ním spojili, a potom upadl do královského sídla a torze ležící nablízku. Tam byla nalezena stará kořist Svebů a z našich provincií markytáni a obchodníci, jež přivedla z jejich původních sídel na nepřátelskou půdu možnost volného obchodu, dále touha rozmnožit svůj majetek a konečně to, že zapomněli na vlast.“

Marobudovi, který byl na všech stranách opuštěn, nezbylo jiné útočiště než císařovo slitování. Překročil Dunaj tam, kde teče podél provincie Norika, a napsal Tiberiovi (Tiberius Claudius Nero, 42 př. Kr. – 37 po Kr., od r. 14 po Kr. římský císař – JF) ne jako uprchlík nebo prosebník, nýbrž u vědomí svého dřívějšího postavení: ačkoli ho, kdysi slavného krále, zvali k sobě mnozí národové, že přece dal přednost přátelství s Římany. Císař odpověděl, že bude mít v Itálii bezpečné čestné sídlo, zůstane-li; bude-li však jeho zájmem prospěšno co jiného, že bude moci odejít tak bezpečně, jak přišel. (...) Marobud byl tedy držen v Ravenně pro výstrahu Svebům, že by se mohl vrátit na trůn, kdyby si někdy počínali zpupně. Ale neopustil Itálii po 18 let a zestárl; mnoho slávy ztratil pro přílišnou lásku k životu. Týž osud stihl i Katvaldu a ani útočiště nebylo jiné; byl totiž poražen nedlouho potom vojskem Hermundurů pod vedením Vibiliovým, od nás přijat v ochranu a poslán do Fora Iulia, osady v Gallii Narbonské (dnešní jihofrancouzské město

a přístav Fréjus – JF). Barbaři, kteří je oba provázeli, byli usazeni za Dunajem mezi řekami Moravou a Cusem (patrně Váh – JF), aby neobourli klidné provincie, kdyby byli mezi ně přimíšeni, a dostali za krále Vannia z kmene Kvádů.“

Kde leželo ono Vanniovo království, je předmětem diskuzí mezi archeology i historiky. Prosazovala se hypotéza, že toto království mělo centrum východně od Malých Karpat, neboť v germánských nekropolích odkrytých v Kostolné, Sládkovičova aj. byly objeveny předměty související s obdobnou hrobovou výbavou z doby Marobudova panství v Čechách. Kolem roku 50 podleho Vanniovo království soupeření germánských kmenů, které se na sklonku 1. století pokusily vymanit ze závislosti na Římu. K rozhodnému střetnutí Germánů s římskou mocí došlo během tzv. markomanských válek po polovině 2. století. Právě během těchto válek vznikly proslulé „Hovory k sobě“ římského císaře Marka Aurelia (nar. 26. dubna 121 v Římě, císařem od r. 161, zemř. 17. března 180 v táboře u Vindobony, dnešní Vídně) – jejich první knihu uzavírá poznámka „V zemi Kvádů nad Granuou (tj. Hronem – JF).“

Jiří Fiala

V germánských hrobech ze starší doby římské na jihovýchodní Moravě byly mj. nalezeny tyto předměty a nákonci opasků (Vlastivěda moravská – Země a lid, nová řada sv. 3 – Praveké dějiny Moravy, Brno 1993).

Zkušenosti ze zahraničí

Rehabilitace na Nova Scotia Rehabilitation Centre /II/

V minulém čísle Žurnálu UP jsme uveřejnili první část příspěvku dr. M. Mayera, který v říjnu 1998 absolvoval měsíční studijní pobyt na Nova Scotia Rehabilitation Centre (NSRC) v Halifaxu v Kanadě. Dnes přinášíme dokončení.

Support Group – Multidisciplinární program přesahující rámec rehabilitačního pracoviště do rodiny a komunity, řešící nejrůznější aspekty života zdravotně postižených.

Fyzioterapie

V činnosti tohoto oddělení je kladen důraz na práci fyzioterapeuta s pacientem, na léčbu pohybovou. Její většina se odehrává ve velké tělocvičně se slušným vybavením přístroji i pomůckami. Samozřejmostí jsou výškově nastavitelné velké cvičební stoly, sklopná zařízení, standing boxy, schody pro nácvik chůze, běžící pás, přístroje pro kondiční cvičení ap. Z terapeutických postupů jsou rozšířeny NDT a PNF u vertebrogenních poruch McKenzieho koncept.

Fyzioterapeuti jsou bakaláři, absolventi School of Physiotherapy. Ve většině kanadských provincií mohou provádět i nárazové manipulace, legislativa je však v tomto případě poněkud dvojnásobná. Fyzioterapeuti mohou

navíc po absolvování specializačního kurzu využívat ve své práci akupunkturu. Ve většině provincií je přímý přístup pacienta (tj. bez doporučení lékaře) a pokud jsem mohl posoudit, spolupráce fyzioterapeutů s lékaři funguje vcelku uspokojivě.

Ergoterapie (Occupational Therapy) tvoří jednu z nejvýznamnějších součástí comprehensivního rehabilitačního procesu a terapeut (occupational therapist) patří mezi prestižní profese. Hlavním cílem je zredukování či odstranění handicapu v maximální možné míře. Jde o dosažení co největší samostatnosti rehabilitanta a jeho začlenění do rodiny, komunity a ve spolupráci s poradcem pro zaměstnání pokud možno také integrace profesionální. Oddělení má k dispozici slušně vybavené prostory včetně kompletního bytu, dále jsou zde dílny, prostory pro nácvik pohybu na vozíku, počítačové pracoviště (internet je považován za přínos k sociální integraci a za pomocníka v komplexnější rehabilitaci). Důležitou součástí terapie je (při kanadských rozlohách) testování a nácvik činností souvisejících s používáním a řízením motorového vozidla. K dispozici je trenažérová učebna a kompletní automobil zn. Chrysler.

Ergoterapeuti zaměřeni na hodnocení a nácvik řízení a používání motorových vozidel patří v Severní Americe k významným profesním skupinám. Obor je zastřešován organizací ADED (Association of Driver Educators for the Disabled).

Seating Clinic, Amputee Clinice, Protetika, Ortetika

Problematika vozíků je na NSRC věnována mimořádná pozornost a je to jedna z oblastí, v nichž je ústav vysoce ceněn v celé Severní Americe jak po stránce odborné, tak výzkumné. Důsledná optimalizace z hlediska ergoterapeutického, ergonomického, funkčního i bezpečnostního je umožněna právě díky úzké spolupráci rehabilitačního lékaře, fyzioterapeuta, ergoterapeuta, ergoterapeuta–specialisty na vozíky, technika a dalších profesí. Rovněž zdejší program rehabilitace amputovaných patří ke všeobecně velmi ceněným a pracovaným.

Nerve Bloc Clinic

Zabývá se „neurolyzou“, zejména u spastických pacientů. Standardem je Botox v obvyklých schématech a dávkováních pod EMG kon-

Dokončení na str. 10

Zkušenosti ze zahraničí

Dokončení ze str. 9

trolou. Indikace, lokalizace a vyhodnocení účinku včetně videodokumentace je samozřejmě multidisciplinární záležitostí porady lékaře, fyzioterapeuta a ergoterapeuta.

Postgraduální specializace lékařů

Specializaci v oboru rehabilitace („physiatrist“) získá lékař zhruba po 5leté postgraduální přípravě a po složení dílčích teoretických i praktických zkoušek a zkoušky závěrečné. Kvalitní postgraduální vzdělávací program pro „rezidenty“ je pokládán za vizitku kliniky, minimálně jeden den v týdnu je zcela vyhrazen pro kurzy a semináře pro lékaře v „předatestační“ přípravě.

Provozní poznámky

Nezvyklé je, že prakticky veškerá dokumentace včetně chorobopisů, konsiliárních nálezů ap. (s výjimkou propouštěcích zpráv diktovaných do diktafonu) je vedena volnou rukou a na naše zvyklosti je velmi stručná. To je ovšem vykompenzováno hojnými formuláři na kvantifikaci a škálování funkčního postižení a výsledků rehabilitačního procesu. Jinak ovšem neexistuje žádná vykazování „bodů“ a podobné vymoženosti. Převládá názor, že administrativa je doménou administrativních pracovníků. Na hovory a diskuse s pacientem je dostatek času. Spěch, rychlost, letmý a ledabylý kontakt, „bleskové“ diagnózy a zákroky by byly pokládány nejen za nezdravé, ale i neprofesionální. Profesionální samozřejmostí je naopak důkladné vysvětlení podstaty a povahy všech vyšetření a terapeutických postupů, pa-

cient je plnohodnotným a v jistém ohledu i rozhodujícím členem rehabilitačního týmu.

Samozřejmostí je bezbariérové příslušenství na pokojích a funkční polohovací lůžka, vhodná i pro fyzioterapii ležících pacientů.

School of Physiotherapy patří v Halifaxu ke tradičním fakultám. Pregraduální studium je čtyřleté, absolventi získají titul bakaláře (BS, Bachelor of Sciences). Postgraduální magisterské (MS, Master of Sciences) studium trvá 1–2 roky a je zaměřeno zejména na vypracování magisterských tezí. Toto uspořádání přináší fakultě opravdu kvalitní výsledky vědecké práce, publikovatelné v předních impaktových časopisech. To vše při vybavení srovnatelném s některými našimi pracovišti. V Severní Americe, zejména USA se stále více prosazuje trend, aby fyzioterapeuti měli magisterskou hodnost.

Z výzkumných programů **School of Physiotherapy** bych jmenoval např. program fyzioterapie parkinsoniků, program multimodální analýzy chůze a poruch rovnováhy, program řízení pohybu, program kardiopulmonální prevence a rehabilitace a další.

MS Centre

Během pobytu jsem navštívil také lokální centrum pro roztroušenou sklerózu, které vede prof. T.J. Murray. Výzkumné programy jsou mj. zaměřeny na časnou terapeutickou intervenci interferonem beta-1a a na zkoušení nového imunomodulancia fy Novartis. Centrum je zapojeno do genetického programu kanadské MS Society.

Závěr

Co s přihlédnutím k naší situaci stojí za pa-

myšlení? Je to především důsledně naplněný koncept týmové a multidisciplinární spolupráce. Rehabilitace tak může navracet zdravotně postižené v maximální možné míře do rodiny, komunity, profese, do nezávislého života. Mezioborovost rehabilitace nelze nadkretovat prováděcím předpisem, ale musí pro ni být vytvořeny podmínky organizační, finanční, personální a také časové a prostorové. To vše samozřejmě předpokládá společenské uznání významu rehabilitace nemocných se závažnými postiženími zejména nervového a pohybového systému a s dalšími chronickými nemocněními.

Za úvahu stojí rovněž koncepce rehabilitačního centra prostorově i organizačně začleněného do velké spádové nemocnice a univerzity a zapojeného do života regionální metropole. Po stránce zdravotnické je nespornou předností soustředění všech potřebných profesí i pracovišť pod jednu střechu, snadná dostupnost pro pacienty i rodinné příslušníky, úzká spolupráce s ostatními odděleními nemocnice i univerzity. Takováto instituce plní účinně funkci kliniky, tj. kvalitního centra pregraduálního i postgraduálního vzdělávání a samozřejmě také výzkumu, který je kompatibilní s výsledky ostatních špičkových pracovišť tohoto typu.

A úplně na závěr: Naprostá většina lidí, se kterými jsem se setkal, věděla, kde Česká republika leží, jak se jmenuje její hlavní město i současný prezident. Snad tento příspěvek přispěje k tomu, že naopak Nova Scotia a její metropole Halifax vejde do širšího povědomí u nás.

MUDr. M. Mayer

...a příští týdny ...

Náhoda ve výzkumu

Psychologové kanadské McGillovy Univerzity chtěli mj. vědět, za jakých podmínek se z náhody stane objev. Jeden z výsledků, silně kráteno: nepředvídané věci se dějí v laboratoři stáže. Dobrý a špatný badatel se liší v tom, jak s nimi zachází. *Kdo stále vidí jen to, co podle pokusného plánu očekává, neudělá žádný objev. Kdo je ale vždy připraven zpochybnit svou původní pracovní hypotézu a to, co je neočekávané a odchylné neodbyde jako „Dreckeffekt“, ale pátrá po množném vysvětlení, ten je připraven na skutečné objevy. V mnoha různých laboratořích nalezi působivé důkazy staré moudrosti, že k objevu patří jedno procento inspirace a 99 procent transpirace.*

(Einblick 12/4/, 18, 1998)

-mh-

Hodnocení výuky studenty

S. Ceci z Cornellovy univerzity přednášel ve dvou různých semestrech naprosto totéž, stejným způsobem, až na své vystupování. Ve druhém semestru mluvil s větším entuziazmem, výrazněji a hlavně mnohem více gestikuloval. V tomto druhém semestru jeho hodnocení stoupl... Pozitivně nebyl hodnocen entuziazmus, ale „úroveň jeho znalostí, organizační schopnosti, jeho spravedlnost a nestranost, a dokonce i kvalita jeho učebních textů“. Doufejme, že tento poznatek uplatní šéfové kateder a děkani fakult při úvahách, jakým zdrojem informace studentské hodnocení může být. (Vesmír 76, s. 296, 1997.)

-mh-

3. února

Dětská klinika FN, posluchárna, od 14.00 hod.: „Celiakie“. Celostátní lékařský seminář pořádaný Ústavem klinické imunologie LF a FN Olomouc a regionální pobočkou České imunologické společnosti. Šest přednášek předními odborníky z AV ČR Praha, LF & FN Olomouc a LF & FN Hradec Králové. Ochutnávka výrobků z amaranthu, který je doporučován nejen pro bezlepkovou dietu, ale i jako součást běžné stravy.

Středisko Britské rady, Křížkovského 14, místnost 204, 14.30–16.00 hod.: St. Valentine's (easter) creating stories with children. První část kurzu pro přihlášené učitele, zaměřeného na tvorbu příběhů se žáky základních škol. Povede PhDr. S. Pazderová.

4. února

Ústav patologie LF UP: Mezioblastní diagnostický seminář patologů. Pořádá Ústav patologické LF UP.

6. února

Urologická klinika LF UP: Ultrazvukové vyšetřovací metody v urologii – jednodenní kurz, který pořádá Urologická klinika LF UP.

10. února

CMTF UP: Prezentace papežské encykliky „Fides et Ratio“ – konference. Pořádá Katedra systematické teologie CMTF UP.

10. – 11. února

Pedagogická fakulta UP: Zdravý životní styl – hodnocení činnosti pedagogických fakult a Střediska (koordináční pracoviště pro školní metodiky protidrogové prevence a prevence sociálně patologických jevů). Celostátní seminář. Pořádá Katedra antropologie a zdravotvědy, Katedra speciální pedagogiky, Katedra občanské výchovy, Katedra psychologie a patopsychologie PdF UP.

11. února

Pedagogická fakulta UP: Dramatika – výchovná dramatika. Seminář. Pořádá Katedra speciální pedagogiky PdF UP.

Kongresový sál SLO a FÚ AV ČR, tř. 17. listopadu 50, 13.00 hod.:

Dr. J. Peřina, jr.: *Disperze v interferenci femtosekundových korelovaných dvoufotonových stavů*. Optický seminář. Pořádá Katedra optiky a Laboratoř kvantové optiky PŘF UP, Společná laboratoř optiky UP a Fyzikálního ústavu AV ČR.

11. – 12. února

Dětská klinika LF UP: II. olomoucký onkologický den. Konference s mezinárodní účastí. Pořádá Klinika ústní, čelistní a obličejové chirurgie LF UP.